

1.

In de lokale ekklesia wordt het evangelie verkondigd: de advent van de Zoon van God, de Vredevorst. Voor ons klinkt deze zin als een door en door kerkelijke, op z'n minst religieuze tekst. Een open deur bijna: natuurlijk wordt in de geloofsgemeenschap het evangelie van Jezus verkondigd en verwachten we tijdens de advent zijn komst. Jezus die genoemd wordt Zoon van God en vredevorst.

Toch heeft deze zin tot enkele decennia na de dood van Jezus een heel andere betekenis en zeker geen religieuze zoals wij dat verstaan, religieus in relatie tot Jezus of bijbel. Deze zin met haar vocabulaire hoort oorspronkelijk thuis in de Romeinse geschiedschrijving, zoals we die vinden bij mensen als Flavius Josephus en heeft betrekking op de Romeinse boodschapper die in de lokaal samengekomen gemeenschappen (Ekklesia's), het *goede nieuws* verkondigd (evangelie), namelijk de aankomst (adventus) van een nieuwe keizer. En de keizer werd gekroond met de titel 'Zoon van God' en hij was een 'vredevorst', hij werd immers geacht de PAX Romana – de Vrede van Rome – te brengen, te herstellen, dan wel te handhaven. Kernwoorden uit onze traditie die van oorsprong een politieke betekenis hebben, verbonden zijn met de heersende macht, het heersende systeem: namelijk dat van onderdrukking en minachting van gewone mensen.

Daar komt verandering in met het evangelie van Marcus. Een tekst van wie de historische auteur ons onbekend is, we weten alleen dat het om een zekere Marcus gaat. Hij besluit in een tijdgewricht van ondergang en vernietiging het levensverhaal van Jezus op papier te zetten. In de periode 67 tot 72 van de eerste eeuw. Oftewel: in de tijd van de Joodse oorlog en de vernietiging van Jeruzalem en de tempel in 70.

Hij doet dat als eerste, voor het eerst, toen zeker nog niet 'Evangelie van Marcus' genoemd, dat gebeurde later pas. Een verhaal van en over Jezus, dat betekent dat het een combinatie is van verschillende onderdelen: het verhaal VAN Jezus voor zover er over zijn historische aanwezigheid tot aan zijn dood verhalen zijn overgeleverd. En verhalen OVER Jezus ontstaan na zijn dood die een veel meer metaforisch karakter hebben. Deze beide verhaalsoorten brengt de schrijver bij elkaar en verbindt ze met de historische gebeurtenissen in Jezus' tijd en met de actuele situatie van een concrete Jezus-gemeenschap in de tijd van Marcus zelf. En daarmee is dit document niet alleen het eerste opgeschreven maar is er ook een nieuw literair genre geboren: het genre evangelie.

Velen zullen hem hierin volgen, waarvan er nog drie ook in onze christelijke bijbel terecht zijn gekomen: Matteüs, Lukas en Johannes. Maar we kennen – mede dankzij de vondsten in Qumran vanaf 1949 – er veel meer: zoals op naam van Maria Magdalena, Thomas, Jakobus, Petrus enz. Al deze evangelies zijn dus van na het Evangelie van Marcus en hebben allemaal (grote) delen uit de Marcus tekst overgenomen.

2.

De eerste helft van 2019 lezen we uit dit eerste evangelie van en over Jezus, geschreven door een zekere Marcus. Vandaag het eerste hoofdstuk. En misschien is u al een belangrijk aspect opgevallen. Namelijk het volledig ontbreken van een geboorteverhaal. Er 'ontbreekt' meer in dit evangelie. Te vergeefs zal je zoeken naar de tekst van het Onze Vader, en ook ontbreekt een verrijzenisverhaal. Dat zijn teksten van latere datum, veelal resultaten van verdergaande reflectie op de betekenis van Jezus. Wat ook opvalt is dat de auteur in het eerste hoofdstuk wel volop de aanval kiest richting de Romeinen. Hij riskeert meteen de doodstraf. Hij noemt niet de benoeming van een nieuwe keizer 'Evangelie' maar de aankomst, de adventus van Jezus. Hij noemt Jezus en niet de Keizer 'de heilige van God'. Naast het evangelie van de keizer plaatst deze Marcus het evangelie van Jezus. Een tegenevangelie dus. En daarmee ontkracht en ontkent hij de macht en bevoegdheden van de keizer als waren zij van goddelijke aard. Een vloek, een doodzonde in die tijd op die plaats.

Niet voor niets is dit verhaal alleen te verstaan door koningen en hooggeplaatsten die bereid zijn de relativiteit van hun macht en invloedssfeer te onderkennen. Alleen zij die niet vastzitten aan hun

pluche maar los daarvan kunnen zien wat werkelijk van waarde is in het leven, die zullen in staat zijn te horen wat hier gezegd wordt en dit te bestempelen als woord van de Allerhoogste. Daarmee zitten we in het verhaal van Matteüs – die dus wel een kindheidsverhaal heeft – en dat op deze dag van Openbaring, Driekoningen, van oudsher klinkt. Herodus tegenover de Magiërs. Brute macht tegenover kwetsbare macht. Herodus tegenover Jezus, gekroonde zoon van God, tegenover ware Zoon van God.

De teksten die ontbreken maar wel terug te vinden zijn bij de andere drie die in de bijbel terecht zijn gekomen, zijn gaandeweg de christelijke traditie zo belangrijk geworden dat ze Marcus een tijdlang de liturgische kop hebben gekost. Lange tijd maakte het oudst bekende evangelie geen deel uit van de liturgische leesroosters van de zowel katholieke als protestantse kerken. Kerkelijke autoriteiten achtten het een onvolledig evangelie, vooral vanwege het ontbreken van de verrijzenis. De traditie wint. Iets waar - grappig genoeg – juist het evangelie van Marcus niets van moet hebben. We zullen een paar vieringen verder een verhaal horen waarin Jezus de vloer aanveegt met mensen die de traditie en de tempelrituelen belangrijker achtten dan de Tora.

3.

In een razend tempo introduceert Marcus Jezus aan zijn lezers: Hij plaatst hem in de traditie van de Thora met de tekst van Jesaja, hij verbindt hem met Johannes de Doper, waarvan Jezus een leerling wordt door zich te laten dopen. Hij gaat de woestijn in en er weer uit en na de dood van Johannes start de verkondiging van Jezus zelf, wat de gedachte versterkt dat Jezus aanvankelijk inderdaad een leerling van Johannes is geweest. Intussen zijn de leerlingen al geroepen, doet hij de menigte verstedeld doen staan van zijn inzichten en is het eerste wonder al geschied. En dan zijn we nog steeds in hoofdstuk 1 van het verhaal.

Marcus lijkt haast te hebben, hij kan niet wachten om maar zo snel mogelijk tot de kern van de zaak te komen: Jezus die zijn levensweg start. En daarmee zijn we meteen bij een kernpunt van dit evangelie: Marcus is niet geïnteresseerd in weetjes over zijn herkomst, stamboom, geboorte, familie, het gaat hem om de weg die Jezus ging, de weg die een oproep is aan allen om met hem mee te gaan naar een nieuwe wereldorde, aan de Romeinse macht voorbij. Dit evangelie wil uitnodigen om Jezus te volgen, na te volgen, zijn weg te gaan. En er is haast geboden, want zo weet Marcus: de Romeinen staan op de stoep en de groep aan voor wie hij zijn evangelie schrijft, staat op het punt onder de voet gelopen te worden, weggevaagd.

Er is dus haast. Zoals een oorlogsvluchteling vertelde dat toen de rebellen haar dorp binnenvielen ze de brandtijd van en lucifer had om te bedenken: waar zijn mijn kinderen, wat moet mee en hoe komen we hier weg. Die onvoorstelbaar angstige haast klinkt door in het eerste hoofdstuk van dit evangelie. En dat is ook precies de situatie waarin Marcus en waarin zijn lezerspubliek zich bevinden. Dit tegenevangelie wil de angstige gemeente richten op een ander perspectief, voorzichtig nog – voor een verrijzenis alleluja is nog geen ruimte, maar wel met haastige spoed.

4.

2019 en we gaan op weg met het Evangelie volgens Marcus. We schrikken in deze Ekklesia niet meer van nieuwe inzichten of omvallende dogma's, we zijn nieuwsgierig naar wat verhalen van stof ontdaan aan schoonheid en waarheid te bieden hebben. Zo zal het ons ook met Marcus vergaan.

Een nieuw jaar voor deze Ekklesia. Nog even en we bestaan 10 jaar. Wie had dat gedacht. Begonnen vanuit een droom, een visioen: een plek van inspiratie voor iedereen, een plek waar het bijbelsverhaal serieus wordt genomen en ondogmatisch wordt geopend en herlezen. Zo begonnen we. En nu negen jaar later staan we hier: Een plek van Liturgie en leerhuis, van studie en gebed, van leren en zingen, van solidariteit naar buiten, wereldwijd, en van inkeer.

Een plek nog steeds in ontwikkeling en groeiend. Reden tot dankbaarheid. Maar nog steeds geldt: het gaat niet om de Ekklesia als vorm, als stichting, als instituut, de Ekklesia is een voertuig om individueel en in zinsverband met elkaar een weg te zoeken, hem achterna!

Dat het zo moge zijn.